

Verslag

Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit

Datum: 26 november 2021 (Teams)

Naam	Vertegenwoordigt	Werkt bij
Aanwezig:		
Rob van Hees	Voorzitter CCvD Restauratiekwaliteit	
Walter de Koning	Secretaris CCvD Restauratiekwaliteit	ERM
Gert Tutert	Private opdrachtgevers	SBGK
Rients Anne Slotema	Federatie Grote Monumentengemeenten – FGM	Leiden
Jacqueline van Dam	Vereniging Architecten Werkzaam in de Restauratie - VAWR	Van Hoogevest
Stef Cuppens	Vakgroep Restauratie	Cuppens + Zn
Miranda Maring	Certificerende instellingen	Hobeon
Michiel van Hunen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE	RCE
Joop Heijdra	Provincies	Gelderland
Julia Hennig	Raad voor Vastgoed Rijksoverheid – RVR	Rijksvastgoedbedrijf
Erik-Jan de Bont	KOMO	KOMO-bureau
Isja Finaly	Federatie Instandhouding Monumenten - FIM	Vereniging HdK
Afwezig		
Berrie Endevoets	Platform Gespecialiseerde aannemers	OrlyEndevoets
Natasha Herman	RN, ARA, VRN – uitvoerende restauratoren	Redbone Bindery
Gast		
Theo van der Zwaan	rapporteur URL 4002 en URL 4015	

1. Opening, vaststellen agenda

De agenda wordt vastgesteld, met als aanvulling een korte introductie door Isja Finaly op het concept Duurzame Driepas (agpt 9).

2. Verslag en actielijst 10 september 2021

Geen opmerkingen over het verslag. De actielijst wordt doorgenomen en aangepast (zie nieuwe versie). Het vergaderschema 2022 wordt vastgesteld met wijziging (11 mei wordt 13 mei). Isja Finale zal het locatiebezoek in 2022 organiseren. **Actie Isja Finaly.**

Besluit: Het verslag wordt vastgesteld.

3. Vaststellen wijzigingen in versie 2.1 van URL 4010 en URL 4001

Het CCvD heeft op 10 september 2021 een nieuwe versie vastgesteld van onder meer URL 4010 Historisch Leidak en URL 4011 Metalen dakbedekkingen en goten bij monumenten. Na het vaststellen zijn bijgaande twee verzoeken tot aanpassing binnengekomen (Vereniging van leidekkers en Utrecht Monumentenfonds). De opmerkingen zijn inhoudelijk akkoord en kunnen in de uitwerking van de op 10 september 2021 afgesproken wijzigingen worden meegenomen. Bijgevoegd is URL 4011 waarin de op 10 september afgesproken wijzigingen verwerkt zijn (zie m.n. bijlage 10 en 11). De nieuwe wijzigingen zijn gemarkeerd in par 3.10.1., par 3.2.4 en par 3.9.4.1. De gevraagde nieuwe wijziging van URL 4010 wordt verwerkt in 3.2.8

Het CCvD is het eens met de voorgestelde wijzigingen.

Besluit:

- URL 4010 (versie 2.1) en URL 4011 (versie 2.1) worden vastgesteld conform het voorstel

4. Vaststellen definitieve versie prestatiebladen (set 1) en ontwerp (set 2)

Eerste set prestatiebladen

Het CCvD heeft op 1 juli 2021 het ontwerp van diverse prestatiebladen voor isolatiematerialen (met een aantal wijzigingen) vastgesteld. Het betreft:

- Minerale isolatiematerialen: Calciumsilicaat, Foamglas, Glaswol, Steenwol
- Natuurlijke isolatiematerialen: Biofoam, Cellulose, Hennepwol, Houtwol, Kalkhennep, Katoen (Metisse), Kokos, Kurk, Schapenwol, Vlas
- Schuim: EPS, PIR, Resolschuim, XPS

De ontwerp-prestatiebladen hebben ter inzage gelegen, zie

<https://www.stichtingerm.nl/nieuws/prestatiebladen> en
<https://www.verduurzamingsrichtlijnen.nl/isolatiematerialen>

Er zijn geen schriftelijke reacties op het ontwerp ontvangen. Wel verzoeken tot het opnemen van extra materialen (isolerende pleisters); de gegevens daarvoor worden nog onderzocht en worden zo nodig later voorgelegd aan het CCvD.

Tweede set prestatiebladen

Op 1 juli is ook aangegeven dat er nog een aantal prestatiebladen zou worden opgesteld:

- Meerlaagse isolatiefolie
- Thermokussens
- Waterkerende folie
- Dampremmende folie

De nieuwe set prestatiebladen is gereed en bijgevoegd.

Om folies ook een plaats te geven in de algemene toelichting op de prestatiebladen, is die algemene toelichting op enkele punten redactioneel aangevuld.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- Zijn producenten van de materialen geconsulteerd? Ja, een deel van de gegevens en samples zijn afkomstig van producenten
- Waar zijn de gegevens voor thermokussens op gebaseerd? In het CCvD zowel positieve als
- Wat is de redenering achter een R-waarde per m²? De R-waarde is afhankelijk van de vloeropbouw. Is de weergave in het prestatieblad wel juist?
- Wat is bij de tweede set prestatiebladen de waarde van de milieubelastingsfactor? De bandbreedte is te groot om als zinvolle informatie te dienen
- Meerlaagse isolatiefolies hebben een grote variatie in opbouw / materialen. Het is beter te splitsen over meerdere prestatiebladen
- Waterkerende folie: het aanbrengen van waterkerende folie aan de binnenzijde van het dak is onlogisch / ongewenst. Overigens: dergelijke folies worden ook in wanden toegepast.
- Bij KOMO wordt onderscheid gemaakt tussen regendicht (daken) en waterkerend (wanden). Besloten wordt om die terminologie niet over te nemen.

De voorzitter concludeert dat de tweede set nog verdere overdenking en hernieuwde behandeling in het CCvD behoeft.

Besluit:

- De eerste set Prestatiebladen wordt vastgesteld (definitieve versie)
- De tweede set Prestatiebladen aanpassen en opnieuw agenderen (**actie Walter de Koning**)

5. Ontwerp-wijziging URL 4002 Glaspanelen-in-lood

Tijdens de vergadering op 10 september heeft het CCvD een pre-concept van de URL voor glas besproken en besloten tot een splitsing van onderwerpen tussen een aangevulde URL 4002 Glaspanelen-in-lood en een nieuwe URL (URL 4015).

Vandaag op de agenda de nieuwe versie van URL 4002. De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de vigerende versie zijn:

- meer aandacht voor beschermende beglazing/ incl. andere omschrijvingen en nieuwe tekeningen
- op veel plekken is formulering concreter gemaakt en in logischer volgorde gezet
- scherpere scheiding is aangebracht tussen verantwoordelijkheden betrokkenen (wie doet wat)
- op detailniveau onderwerpen uitgebreid of ingevoegd
- nieuwe bijlage: overzicht enkelglassoorten
- vervallen bijlagen: nummering panelen en bijlage codering plattegrond (werden in praktijk niet gebruikt)
- opzet aangepast aan format / indeling recente URL's (wijziging Restauratieladder, toelichting, begrippen en tabel restauratie-categorieën; bijlage vergunningen; verplaatsen sommige teksten van de hoofdtekst naar bijlagen)

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- de naamgeving van de URL wordt aangepast naar glas-in-lood-panelen
- Inleiding en par 1.2: relatie met de nog vast te stellen URL 4015 benoemen
- Par 3.1.2 bij Conserveren de toelichting uitbreiden
- een extra waarschuwing in de tekst dat het herstellen van brugstaven risicovol is, is niet nodig
- tekening op blz. 51 is slecht leesbaar, daarom vergroten.
- Bijlage 1: definities van Glazenier en Specialist opnemen
- Bijlage 2: bij nr. 15 verlijmen ... toegevoegd ... van glas
- Redactionele opmerkingen in par 3.3

Besluit:

- De ontwerp-wijziging van URL 4002 Glas-in-lood-panelen wordt vrijgegeven voor een openbare reactieronde

6. Restauratiebestek.nl

Gedurende lange periode is gewerkt aan het Restauratiebestek, als specificatie van de door de stichting Ketenstandaard uitgegeven Stabu-besteksystematiek. Oorspronkelijk op initiatief van de VAWR, met financiering van de RCE, later overgenomen door ERM. De introductie van het Restauratiebestek is opgehouden door discussies over de besteksystematiek zelf (BOUWBREED of Stabu-2). Na het intrekken van BOUWBREED is het Restauratiebestek overgezet naar Stabu-2. Inmiddels zijn alle voor aannemers ontwikkelde URL-en opgenomen in de systematiek Stabu-2. Met het RVB is overlegd over het aansluiten van RVB-initiatieven op het Restauratiebestek; mogelijk dat hier nog een doorontwikkeling voor wordt afgesproken.

De website wordt tijdens de vergadering doorgenomen. Het CCvD is blij met de huidige uitwerking van het Restauratiebestek. De website maakt gericht zoeken mogelijk. Redactioneel: het meta-bestand van het Voorbeeldbestek bevat nog de naam van de rapporteur → naam verwijderen. De cursus voor bestekschrijvers wordt nieuw leven in geblazen via een samenwerking van NCE en Ketenstandaard.

Besluit: CCvD stemt in met huidige uitwerking van het Restauratiebestek en de website Restauratiebestek.nl

7. Vaststellen projectplannen

7.1 Opstellen URL Bouwhistorisch onderzoek.

Sommige overlegpartners verzoeken om een wijziging van het projectplan (zie bijlage, voorgestelde wijzigingen zichtbaar). Tevens is een bericht ontvangen van het Atelier Rijksbouwmeester / College van Rijksadviseurs waarin aandacht wordt gevraagd voor een enkele specifieke punten. Tijdens de startvergadering van de begeleidingscommissie is besproken is dat met het Atelier Rijksbouwmeester een apart overleg zal plaatsvinden. Daarnaast heeft de begeleidingscommissie nog enkele redactionele punten aangegeven.

Besluit: het projectplan wordt vastgesteld inclusief genoemde wijzigingen

7.2 Update BRL 3000 Erkend Restauratie Bouwbedrijf en URL 3001 Opstellen nieuwe URL 3002.

Het CCvD wijzigt het projectplan: de nieuwe URL 3002 zal niet gaan over 'glas-in-lood-panels' tenzij die een 'vaste omranding hebben en dus gemakkelijk uitgehaald kunnen worden. De URL zal wel gaan over vensters als bedoeld in de nog op te stellen URL 4015.

Besluit: het projectplan wordt vastgesteld inclusief genoemde wijzigingen

8. Mededelingen / informatie-uitwisseling

- Terugkoppeling ERM-bestuur, o.a. overleg met OCW over budget 2022 e.v. en de werving van de nieuwe directeur ERM in 2022
- Het aantal certificaten groeit opnieuw in 2021: van 220 naar meer dan 250. Het aantal ingeschreven RegisterRestauratoren is nog steeds beperkt, maar er wordt komende maanden wel een lichte groei verwacht. De stand van zaken m.b.t. het Register agenderen voor de volgende vergadering. **Actie Walter de Koning / Natasha Herman**
- Het GA-Platform overlegt met certificerende instellingen over kosten van certificering.

9. Rondvraag

Isja Finaly wijst op het idee van de Duurzame Driepas en stuurt informatie naar de CCvD-leden. (**actie Isja Finaly**)

Bijlage: ERM-richtlijnen

BRL ERM 1000	Erkend Restauratie-architectenbureau (ERA) vml GEAR	Restauratie-architecten	
URL 1001	Visie & Ontwerp	Restauratie-architecten	Voornemen: aanvullen met een bijlage Bouwfysische analyse

BRL ERM 2000	Erkend Monumenten Adviesbureau (EMA)	Monumenten-adviseurs	
URL 2001	Bouwtechnisch Advies	Adviseurs bouwkunde, verduurzaming, restauratie-architecten	
URL 2002	Molenadvies	Molenadviseurs	
URL 2003	Betonrestauratie - Advies	Adviseurs voorbereiding betonrestauratie	
URL 2004	Kleurhistorisch onderzoek	Kleuronderzoekers	
URL 2005	Gebouwinspecties	Inspecteurs gebouwen, Monumentenwacht	
URL 2006	Schouwen van gebouwde monumenten	Dataverzamelaars, Monumentenwacht	
URL 2007	Bouwhistorisch onderzoek	Bouwhistorici	In ontwikkeling; vooralsnog verder met Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek

BRL ERM 3000	Erkend Restauratie Bouwbedrijf (ERB)	(hoofd)aannemers	Projectplan tbv wijziging vastgesteld
URL 3001	Historische Houtconstructies	(hoofd)aannemers	Projectplan tbv wijziging vastgesteld
URL 3002	Demonteren en stellen (werktitel)	(hoofd)aannemers	Project tbv opstellen vastgesteld

BRL ERM 3500	De Erkende Molenmaker	Molenmakers	Wordt in 2021 / 2022 geactualiseerd
--------------	-----------------------	-------------	-------------------------------------

BRL ERM 4000	Onderhoud en Restauratie Monumenten	Gespecialiseerde aannemers	
URL 4001	URL Historisch timmerwerk	Restauratie-timmerbedrijven	
URL 4002	URL Glas in lood panelen	Glazeniers	ontwerp-wijziging vastgesteld 211126; def versie in 2022
URL 4003	URL Historisch Metselwerk	Restauratie-metselaars	
URL 4004	URL Riet	Rietdekkers	
URL 4005	URL Betonrestauratie - Realisatie	Betonrestauratie-bedrijven	
URL 4006	URL Historisch voegwerk	Restauratie-voegers	
URL 4007	URL Steenhouwerk	Restauratie-steenhouwers	
URL 4008	Gereserveerd (pleisterwerk)		
URL 4009	URL Historisch schilderwerk	Restauratie-schilders	
URL 4010	URL Historisch Leidak	Leidekkers	

URL 4011	URL Metalen Dakbedekking en goten bij monumenten	Metalen dakdekkers	
URL 4012	URL Historisch metaal	Restauratiesmeden, metaalbewerkers	
URL 4013	URL Historisch parket	Parketteurs en restauratoren	
URL 4014	URL Historisch pannendak	Dakwerkers, pannenleggers	
URL 4015	URL Vensters (werktitel)		in ontwikkeling

BRL KPMB¹	Module A Houtbescherming (KPMB)	Plaagdiermanagement-bedrijven	
URL 5001	URL Houtaantasting (bestrijden houtaantasting door insecten en zwammen)	Plaagdiermanagement-bedrijven	

BRL KOMO 2816²	Vervaardiging van metsel- en lijmwerkconstructies en/of voegwerk		
URL 20-104 ³	URL Gevelreiniging	Gevelreinigers, schoonmaakbedrijven	
BRL ERM 6000	Onderhoud en Restauratie groene monumenten	Groen Erfgoed-bedrijven	
URL 6001	Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek	Adviseurs groen erfgoed	
URL 6010	URL Hovenierswerk historische tuinen en parken	Hoveniers groen erfgoed (tuinen en parken)	

KLINKEND ERFGOED

BRL ERM 7000	Klinkend Erfgoed		
URL 7010	URL Historische orgels	Orgelmakers	Geen certificering

ROEREND ERFGOED en HISTORISCHE INTERIEURS

	Restauratorenregister		
	Restauratorenregister.NL	Restauratoren roerend erfgoed	

GEMEENTELIJK TOEZICHT (gebouwde monumenten)

	monumententoezicht		
	Monumententoezicht.NL	Toezichthouders BWT en erfgoed van gemeenten en omgevingsdiensten	Wordt in 2022 geactualiseerd (nav Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen)

¹ In beheer bij de stichting KPMB, afstemming met ERM

² In beheer bij SKG-IKOB, afstemming met ERM

³ In beheer bij SKG-IKOB, afstemming met ERM

PRESTATIEBLADEN

	Prestatieblad		
	isolatiematerialen	architecten, adviseurs, aannemers	gepubliceerd op www.Verduurzamingsrichtlijnen.nl
	folies	architecten, adviseurs, aannemers	in ontwikkeling (aangehouden 211126)